

BİR CUMHURİYET AYDINI: CEYHUN ATUF KANSU

A REPUBLICAN INTELLECTUAL: CEYHUN ATUF KANSU

Sema UĞURCAN*

Öz

Ceyhun Atuf Kansu Cumhuriyet şair ve yazarıdır. 1919'da doğan şair, Kurtuluş Savaşı'nı yapan ve Cumhuriyet'i kuran Ankara'da, destansı bir atmosfer içinde yetişir. Çocuk doktoru olduktan sonra Ankara'nın fakir semtlerinden Altındağ ilçesinde hastane açar. Sonra Ankara'dan Turhal'a doktor olarak çalışmaya gider. Bu Anadolu'ya açılma, şiirini besler. Anadolu atmosferini eserlerinde yansıtır. Türk Dil Kurumu üyeliği, Türk Dili dergisi yayın kolu gibi görevlerde bulunur. Ceyhun Atuf Kansu'nun sağlığında yayımladığı dokuz şiir kitabı, 1978'de *Bütün Şiirleri* adı altında toplanır: Bu dokuz kitap, *Bir Çocuk Bahçesinde*, *Bağbozumu Sofrası*, *Çocuklar Gemisi*, *Yanık Hava*, *Haziran Defteri*, *Yurdumdan*, *Bağımsızlık Güllü*, *Sakarya Meydan Savaşı*, *Buğday*, *Kadın*, *Gül ve Gökyüzü* adlarını taşır. *Güneş Salkımı*, *Bir Kasabadan Resimler*, *Halk Albümü* kitaplarına girmemiş şiirlerinin derlendiği eserlerdir. Ceyhun Atuf Kansu şiirlerinde; çocuk, tabiat, Anadolu tarih ve coğrafyası, Anadolu insanı, sosyal merhamet, Kurtuluş Savaşı, Atatürk, halk mücadelesi, yurttaşlık, egzotik memleketler, oralardaki bağımsızlık hareketi gibi konuları işler. *Sakarya Meydan Savaşı* kitabında tek tek şiirlerin birleşiminden bütün bir savaşın hikâyesini verir. Kitap harp tarihi anlatımıyla destan anlatımının birleşmesi gibidir. *Ya Bağımsızlık ya Ölüm*, *Atatürkçü Olmak*, *Atatürk ve Kurtuluş Savaşı*, *Halk Önderi Atatürk*, *Cumhuriyet Bayrağı Altında*, *Cumhuriyet Ağacı*, *Söylevi Okurken* kitapları, Atatürk ve Cumhuriyet konulu nesirlerinin toplandığı kitaplardır. Atatürk'ün şahsiyeti, halkla bütünleşmesi, savaşları, savaştan sonra yaptıkları, bunların halk üzerindeki etkisi, *Nutuk*'un önemi, Ceyhun Atuf Kansu'nun kişiliğine aksi gibi hususları dile getirir.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Kurtuluş Savaşı, memleket şiirleri, halkçılık, Ceyhun Atuf Kansu.

Abstract

Ceyhun Atuf Kansu is a Republican poet and writer. Born in 1919, the poet grew up in an epic atmosphere in Ankara, the city that fought the War of Independence and founded the Republic. After becoming a pediatrician, he opened a hospital in Altındağ, one of the poor districts of Ankara. Then he moved from Ankara to Turhal to work as a doctor. This opening to Anatolia fed his poetry. He reflected the Anatolian atmosphere in his works. He served as a member of the Turkish Language Association and the editorial board of Türk Dili [Turkish Language], a journal published by the association. The nine poetry books published by Kansu during his lifetime were collected in 1978 under the title *Bütün Şiirleri* [All Poems]. The titles of these nine books are as follows: *Bir Çocuk Bahçesinde* [In a Child's Garden], *Bağbozumu Sofrası* [Vintage Table], *Çocuklar Gemisi* [Ship of Children], *Yanık Hava* [Lamenting Melody], *Haziran Defteri* [June Notebook], *Yurdumdan* [From My Country], *Bağımsızlık Güllü* [The Rose of Independence], *Sakarya Meydan Savaşı* [The Battle of Sakarya], and *Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü* [Wheat, Woman, Rose, and Sky]. *Güneş Salkımı* [Bunch of Sun], *Bir Kasabadan Resimler* [Pictures from a Town], and *Halk Albümü* [Folk Album] are the works in which his poems not included in his books are compiled. In his poems, Kansu deals with subjects such as children, nature, Anatolian history and geography, Anatolian people, social compassion, the War of Independence, Atatürk, people's struggle, citizenship, exotic countries, and the independence movement there. In *Sakarya Meydan Savaşı* [The Battle of Sakarya], he tells the story of a whole battle through the combination of individual poems. The book is like a combination of war history narrative and epic narrative. *Ya Bağımsızlık ya Ölüm* [Either Independence or Death], *Atatürkçü Olmak* [Being Atatürkist], *Atatürk ve Kurtuluş Savaşı* [Atatürk and the War of Independence], *Halk Önderi Atatürk* [People's Leader Atatürk], *Cumhuriyet Bayrağı Altında* [Under the Flag of the Republic], *Cumhuriyet Ağacı* [The Republican Tree], and *Söylevi Okurken* [While Reading the Speech] are books in which his proses on Atatürk and

* Prof. Dr., Marmara Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
(sugurcan@marmara.edu.tr) ORCID ID: 0000-0002-4543-7412

This article was checked by Turnitin.

Makale Gönderim Tarihi: 12. 12. 2023

Makale Kabul Tarihi: 27.12.2023

the Republic are collected. These books address Atatürk's personality, his integration with the people, his battles, what he did after the war, their impact on the people, the importance of Nutuk [The Speech], and its reflection on the personality of Kansu.

Keywords: Atatürk, the War of Independence, homeland poems, populism, Ceyhun Atuf Kansu.

Giriş

Ceyhun Atuf Kansu hayatıyla, şiir ve nesirleriyle Cumhuriyet'in temel değerlerini savunan bir aydınımızdır. Cumhuriyet dönemi başında Memleketçi şiir hâkim olur. Zafer kazanmış Anadolu'ya gizli bir hazine olarak bakılmaya başlanır. Memleketçi şiirin tasvirî, folklorik, mistik, hamasî, mitsel, toplumsal gerçekçi yönleri vardır.¹ 1940'lı yıllarda toplum gerçekliğine ilgi artar. Aynı yıllar Garip akımının başladığı, dikkatleri üzerine çektiği yıllardır. Ceyhun Atuf Kansu'nun sanatı üzerinde, Memleketçi şiirin ve toplum gerçekliğinin etkileri vardır. Şair, toplumcu şiir mensupları arasında yerini almış gibi görünür. Ama genelde mevcut şiir akımlarına bağlanmadan, Birinci ve İkinci Yeni'yi tanısa da içine katılmayacak şekilde bağımsızlığını sürdürecektir. Ayrıca yaşanmışlık, şiirlerinde önemli rol oynayacak ve gözlemlediklerini, yaşadıklarını işleyecektir.

Hayatı

Kansu, hayatının önemli bir kısmını, *Cumhuriyet Bayrağı Altında Yaşamöykümde Devrim* kitabında anlatır. O, "hayatıma yansıyan her şeyi şiirime sokmaya çalıştım." diyen bir şairdir.² Ceyhun Atuf 1919'da İstanbul Bostancı'da doğar. 1921 baharında Millî Mücadele için Ankara'da olan babasının yanına gelir. Sakarya Savaşı esnasında Kayseri'ye taşınırlar. Babası Kurtuluş Savaşı Ankara'sında *Hakimiyet-i Milliye* gazetesinde yazı işleri müdürü, Ankara Erkek Lisesi müdürü, Maarif Vekâleti'nde orta öğretim genel müdürü, Türk Maarif Cemiyeti kurucularından biri, nihayet mebus olur. 1924 Tevhid-i Tedrisat Kanunu hazırlanmasında emeği geçer. Ceyhun Atuf beş yaşında iken Ankara'da Cumhuriyet'i idrak eder ve "Cumhuriyetle doğmuş sayılabılırdim."³der. 1926'da Samanpazarı'nda ilkokula başlar. Atatürk'ün yol arkadaşlarından Müfit Mazhar Kansu ve Köy Enstitüleri kurucusu İsmail Hakkı Tonguç'la akrabalığı vardır. Ceyhun Atuf, ortaokul son sınıfta 1927'de Mustafa Kemal Paşa'nın okuduğu *Nutuk*'a ilgi duymaya başlar. *Söylev* diye adlandırdığı *Nutuk*'u bir eylemin öğretisi, bağımsızlık öğretisi olarak görür. 1928'de yeni yazıyı söker. Bu yıllar Mustafa Necati'nin Millî Eğitim Bakanı olduğu, çağdaş-halkçı ilköğretim kavramını getirdiği yıllardır. Çocuk yaşta haritalar, tabiat, köy, toprağı ekmek, Anadolu'yu gezmek, ırmaklarını tanımak, trene binmek gibi hususlara ilgi duyar. Yaşadığı Ankara ve doğduğu İstanbul'un kafasında çarpıştığını söyler.⁴ Bu ikisinin sentezini yapamayacak, ibre hep Ankara/Anadolu'yu gösterecektir. 1933'te Cumhuriyet'in 10. yılında halk sevincini yaşar. İstanbul'da İstiklal Ortaokulu'ndan sonra 1935'te Ankara Gazi Lisesi'ne gider. Orada *Filiz* dergisini çıkarır. İlk şiirini orada yayımlar. Anadolu Türklüğünün yolunu, kendi halkçılığını gerçek bir dağ yolu olarak yorumlar. *Beyaz Zambaklar Memleketinde* kitabını çok sever. Halkçılığına bir çeşit mistisizm katar. Kendini "toplumsal bir tarikatın" "bir halk sevgisi mezhebinin" yolcusu olarak görmek ister.⁵ O yıllarda Gökalp'ı okur ve onun Turan idealini Anadolu'da bulmak gerektiğine karar verir. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde okuduğu yıllarda Atatürk'ün ölümünün acısını duyar.

¹ İnci Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2007, s. 30-66.

² İnci Enginün, *a.g.e.*, s. 95.

³ Ceyhun Atuf Kansu, *Cumhuriyet Bayrağı Altında Yaşam Öykümde Devrim*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1998, s. 15.

⁴ Ceyhun Atuf Kansu, *a.g.e.*, s. 64.

⁵ Ceyhun Atuf Kansu, *a.g.e.*, s. 104.

Ülkü dergisinde şiirleri yayımlanır. 1939'da kendisini açan bir yurt gezisine çıkar. Kurtuluş Savaşı'nın önemli mekânlarını gezer. Halkevlerinin kurulması, İkinci Dünya Savaşı, tercüme hareketi, Köy Enstitülerinin açılması ilgilendiği hususlardır. Köy Enstitülerini "devrim imecesi" olarak alır (1941). Onun gözünde Cumhuriyet, halka akan bir Anadolu ırmağıdır. "Çelişkileri ve sağlamlığıyla anayurt, içimdeydi." Cumhuriyet kendisine sevgili Anadolu demeyi öğretmiştir.⁶ Bu yıllarda kalemini şiire verir. Çoğu *Ülkü* dergisinde çıkan şiirleri için de halk kaynağını biçimin ve özün yaratıcısı saydığını söyler. İlk kitabı *Bir Çocuk Bahçesinde* yayımlanır (1941). O günlerde içinden ulusal Kurtuluş Savaşı'nın tarihini yazmak isteği doğar.⁷ *Sakarya Meydan Savaşı* şiir kitabında ve *Güneş Salkımı* kitabındaki "Kuva-yı Milliye Defteri"ndeki şiirleriyle bunu yapacaktır. Genç Ceyhun Atuf'un yüreğinde kılıçlar hem dünya vatandaşlığı için hem Anadolu vatandaşlığı için hem özgürlük ve barış için parlar. 1944'te Tıbbiye'yi bitirir. Ankara Numune Hastanesi'nde çocuk hastalıkları ihtisasına başlar. Şiirinin tarihinin, Cumhuriyetin tarihi olduğunu, onun gelişmeleriyle birlikte yürüdüğünü söyler.⁸ *Varlık*'ta çıkan "Bozkırda Yaz Saatleri" şiirinde (1946) kendisini yenileştirmiş, gömlek değiştirmiş gösterir. Hece ölçüsünü bırakmış, kafiyeyi saklamış, Mevlâna, Kaygusuz Abdal ve Yunus, Hacı Bektaş Veli, Pir Sultan Abdal'dan Anadolu'ya, toprağa ve halka bakmayı öğrenmiştir.⁹ 1939'da Turancılık gücünden halk gerçeği çıkarmıştı. "1947'de devrimin sol özünü çıkarır."¹⁰ Çocuk hastalıklarında ihtisasını bitirince, önce Ankara'nın Altındağ gecekondu semtinde çocuk kliniği kurarak halk için çalışır. 1948'de Turhal (Tokat) şeker fabrikasında¹¹ çocuk doktoru olmak üzere Ankara'dan ayrılır. Orada idealleri ile gerçek dünya arasındaki büyük farkı görür. Yine de Anadolu'da göçmen değil yerli, konuk değil, ev halkı olmak ister. Yaşadığı yerin adını "sıtmal cennet" koyar. Çocuklara ve halka inanır. "Halk bir denizdir. Aydının görevi, kendi ırmak dalını bu denize katmaktır." diye prensibini özetler.¹² 1950 Şubat sonlarında Turhal'da "Kızamuk Ağıdı" şiirini yazar. Kızamık salgınını bütün dehşetiyle anlatır. Bir günde 23 çocuk ölüsü vermiş kış köylerine hayıflanır. 1959'da Turhal'dan döner. Ankara şeker fabrikaları genel müdürlüğünde doktorluk yapar. Tıp çalışmaları dışında ana konusu Atatürk olan kitaplar yazmaya devam eder. Türk Dil Kurumu Yönetim Kurulu'nda, *Türk Dili* dergisinin yayın kolunda çalışır. 1979'da kalp kriziyle hayatını kaybeder.

Şiirleri

Ceyhun Atuf Kansu, çok sayıdaki şiirlerinin bir kısmını kitap olarak yayımlar. Bir kısmı öldükten sonra toplanır. 1941'de ilk kitabı *Bir Çocuk Bahçesinde* çıkar. Buradaki şiirlerini "gündelik duygularından, yaşantısından, doğadan ve o yaşlara özgü iç dalgalanmalarından kur"duğunu söyler.¹³ Ömür boyu yaşantısını şiirine aktaracaktır.¹⁴ İlk kitabındaki şiirler çocukluk duygularının etrafında gelişir. Ölmüş annesine özlem, sonraki şiirlerinde yer tutacak tabiat sevgisi, dağ, gök, yıldız arkadaşlığı, tasvirî memleketçilik anlayışı bu kitaptaki şiirlerde

⁶ Ceyhun Atuf Kansu, *a.e.*, s. 158.

⁷ Ceyhun Atuf Kansu, *a.e.*, s. 173.

⁸ Ceyhun Atuf Kansu, *a.e.*, s. 192.

⁹ Ceyhun Atuf Kansu, *a.g.e.*, s. 193.

¹⁰ Ceyhun Atuf Kansu, *a.e.*, s. 213.

¹¹ İlhan Tarus'un *Uzun Atlama* kitabına göre Ceyhun Atuf Kansu Turhal'da çocuk doktorluğu yaptığı gibi on beş günde bir Amasya şeker fabrikasında doktorluk hizmetinde bulunur. Amasya'da çocukların koruyucu meleği haline gelmiştir. Gece yarılarında doğru eli boşalınca şiir yazmaya başlamaktadır (İlhan Tarus, *Uzun Atlama Bir Endüstrileşmenin Romanı*, H₂O Yayınları, İstanbul 2018, s. 155-156).

¹² Ceyhun Atuf Kansu, *Cumhuriyet Bayrağı Altında Yaşam Öykümde Devrim*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1998, s. 221.

¹³ Ceyhun Atuf Kansu, *a.g.e.*, s. 162.

¹⁴ Emin Özdemir, "Sevginin Ezgicisi", *Türk Dili*, Sayı: 319, Ankara Nisan 1978, s. 295.

görlür. *Bağbozumu Sofrası* kitabında (1944) “Hayata Kahkaha” şiirinde yaşama sevinciyle sonraki şiirlerinde çok geçecek paylaşma duygusu yer alır. Herkesin ortak dünya güzelliklerinden payını almasını ister. “Sen de iste, sen de, bu alev herkesin / Bu toprak, bu gökler, bu bitmeyen hülya” der.¹⁵ Kitaptaki “Kaleler ve Bayraklar” hamasî konuların geçtiği bölümün adıdır. Bayrağına vurgundur, gönlü hürriyetindir.¹⁶ Kitabındaki milli duygular ile “Ben Bir Dünya Vatandaşım” şiirindeki evrensellik arasında tezat vardır. Bir taraftan öz yurtla kaynaşır, bir taraftan evrensel bir kanatlanışla kanatlanır. Bütün çiçekler gibi bütün bayrakları koklamak ister. Elele hür bir dünya kurulsun ister. Onun bu evrenselliği, milliliği yakaladıktan sonra oluşmuş bir evrenselliştir. *Çocuklar Gemisi* yeniden ilk temasına döndüğü, kendisine çocuklar şairi dedirten kitabıdır (1946). Ön yazıda dil, hayat ve Anadolu kokan şiirler istediğini belirtir. Mesleğiyle ilgili olarak sağlıklı çocuklar hayal eder. Çocukları sonsuz kâinat içinde hareketli gösterir. “Dünya Çocukları” şiirinde onların kardeş bayramında toplanmalarını ister ki bu, bize bugün dünya çocuklarıyla yapılan 23 Nisan şenliklerini hatırlatır.

Yanık Hava (1951), Cumhuriyet coğrafyasına ve ideolojisine daha dikkatle eğilen, asıl sosyal temalara açıldığı şiirlerden oluşur.¹⁷ Otobiyografik olarak Ankara’dan ayrılması, kuzey doğuya gitmesi, sonraki söyleminde önemli yer tutacak “vatandaşlık” kavramından söz etmesi “Şimalî Şarkîye Doğru” şiirindeki hususlardır. “Düşüncesini hayatla, hayatını vatandaşlıkla, vatandaşlığı vatandaşlıkla birleştirmeye” Anadolu’ya gitmektedir.¹⁸ Yirmi dokuz yıl önceki Ankara’yı özler. “Ah nerde o pervasız vatandaşlık / Mustafa Kemal’in altın halkasında”¹⁹ Bu mısralar, Yakup Kadri’nin *Ankara* ve *Panorama* romanlarında görülen milli destanın yaratıldığı günlere hasretin bir başka şeklidir. Nesirlerinde çok geçecek “halk” kelimesi bu kitaptan itibaren daha çok görülmeye başlar. *Yanık Hava* kitabında “Çocuklar dostu, şairi, doktoru”²⁰ olarak onların evrenini sevdiğini ifade eder. “Yeşilirmak” şiirinde “Biz bileceğiz o yiğidin huyunu.... / Eğitmeliyiz suyunu”²¹ diyerek tabiata hâkim olma gerekliliğini gösterir. Köylerin boz bulanıklığını, sıtmayı bu ırmak üretmemiştir. Bunlar insanların kabahatidir. Şiir sorumluluk duyguları işleyerek biter. *Yanık Hava*’daki “Kızamuk Ağdı” (1950) şairin poetikasını, karakterini veren bir şiirdir.²² Meslekî tecrübelerinin esintileriyle dolu şiirde ölen çocukların isimlerini sayar. Burada bir doktor, bir baba, hak arayan bir hukuk adamı gibidir. “Yol kıyısında yirmi üç çocuğun mezarı / Ah diyeceğim, ah dökeceğim yol üstüne.”²³ ²⁴ “Dünyanın Bütün Çiçekleri” şiirini, kazada ölen genç köy öğretmeni Şefik Sınığ’a adar. “Yurdumun çiçeklenmesi için daima, yaşadım.”²⁵ dedirtir öğretmene. “Saz Şairi”nde adını vermeden Âşık Veysel’i anar. Onu dinlerken memleketi dinlemektedir. Hayatı bölümünde bahsettiğim “Bozkırda Yaz Saatleri”ne Mevlâna, Yunus, Kaygusuz Abdal gibi Anadolu bilgeleri girer. “Ali’nin Süt Şişesi”nde, ölen bebek, acı duyan annesi ve duyarsız babası söz konusu edilir. 1940 sonları 1950 başları ürünü olan bu şiirlerde toplumcu şiir mensupları arasında yerini almıştır.²⁶ Birinci ve İkinci Yeni’yi tanıyan ama benimsemeyen şekilde şairliğini sürdürür.

¹⁵ Ceyhun Atuf Kansu, *Bütün Şiirleri*, Haz. Vecihi Timuroğlu, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2023, s. 87.

¹⁶ Ceyhun Atuf Kansu, *a.g.e.*, s. 110.

¹⁷ Mehmet H. Doğan, “Ceyhun Atuf Kansu’nun Yanık Hava’sı”, *Varlık*, Sayı: 1086, İstanbul 1998, s. 20.

¹⁸ Ceyhun Atuf Kansu, *Bütün Şiirleri*, Haz. Vecihi Timuroğlu, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2023, s. 151.

¹⁹ Ceyhun Atuf Kansu, *a.g.e.*, s. 152.

²⁰ Ceyhun Atuf Kansu, *a.e.*, s. 154.

²¹ Ceyhun Atuf Kansu, *a.e.*, s. 157.

²² O sırada kızamık aşısı bulunmamıştı. (S. U.)

²³ Ceyhun Atuf Kansu, *a.g.e.*, s. 173.

²⁴ Melih Cevdet Anday, hakkında yazdığı nekrolojide bu şiire önem verir. Şiirde kış güneşinin, kızamık salgınını gözlemlediğini söyler. Melih Cevdet Anday, “Kış Güneşi”, *Gökyüzü Haritası Toplu Yazıları 3*, Haz. Sevengül Sönmez, Everest Yayınları, İstanbul 2012, s. 234-236.

²⁵ Ceyhun Atuf Kansu, *a.g.e.*, s. 176.

²⁶ Baki Asiltürk, *Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri*, İkaros Yayınları, İstanbul 2021, s. 109.

Haziran Defteri (1955) araştırmacıların kurallı şiirden uzaklaşıp serbest şiire geçtiği kitap olarak yorumlanır.²⁷ “Bir Köy Cinayeti Karşısında Aydın Kişinin Durumu” hikâyeye kaçır. Şiirde öldürülen Ali, bebeği, ağlayan yakınların bakışı ile durumu aydınlatmaya gelen okur-yazarın bu ölüme bakışı arasındaki farkı işler. “Yeşilirmak’tan Sakarya’ya”, peyzajdan, şimdiki zamandan tarihe kayar. *Sakarya Meydan Savaşı* kitabının ön hazırlığı gibidir şiir. “Gerçek Aydınlık”ta köy gerçeğinden söz eder: Çocuk ölümleri, kan davası, sosyal sefalet konularına değinir. “And içtim ayrılmamaya yanibaşlarından.” mısraı onun kucaklayıcı tavrını gösterir.²⁸

Yurdundan (1960) şiir kitabı yine vatan coğrafyasını daha kapsamlı veren bir kitaptır. Denizler, Irmaklar, Dağlar, Köyler, İstasyonlar, Şehirler, İnsanlar, Kahramanlar, Tanrılar bölümleri vardır. Bu memleketçi şiirlerde Anadolu gerçeğini dile getiren bölümler mevcuttur. “Kızılırmak Gezenekleri”nde Kızılırmak’la konuşur ve doğduğu kaynaktan söz eder. Kansu şiirlerinde, vatana coğrafya ve daha az tarih üzerinden bakmaktadır. “Kızılırmak Gezenekleri”nde; Beydağı, Sivas tepeleri-kırları, bozkırlar, Kayseri’den çıkış, Avanos’tan görünüş işlenir. “Irmaklar ve İnsanlar”da Halk şiirini hatırlatan bir söyleyişle, “Eğildim, içenlerle bir içtim, baştan ayağı aşk kesildim. / Yeni baştan dirildim bir duru kaynak kesildim.”²⁹ mısraları geçer. Bu şiirde tarih de konuşur. Murat suyu ile Alparslan’ı birleştirir. “Ürperiyorum, damarlarımda Oğuz boylarının sevinci, / Selçuk kanı akıyor o günden bugüne, / Anadolu’nun aşk oduna yandığı o günden, / Horasan erenlerinin güneşi akıyor o sudan.”³⁰ Cumhuriyet Türkiye’sinin sembollerinden demiryolları ve istasyonları memleket panoramasına girer. “Çocukluğumun İstasyonları”nda Malıköy, Sarıköy, Mekece, Doğançay gibi Orta Anadolu istasyonlarından trenlerin geçmesini anlatır. “Selçuklu Prensesinin Giysisi”nde istemediğiyle evlenmek zorunda kalan, sevdiğine güvercin uçurtan, ama güvercinlerin de sevgilinin de ölümünü engelleyemeyen bir prensesi hikâyeleştirir. Kızın güzelliğinde Anadolu güzelliğinin, kültüründe Anadolu kültürünün izleri vardır. “Erzurum’un Erkekleri, Kadınları, Kızları”nda, 93 Harbi’nde Doğu cephesinde bu şehrin halk tarafından, en çok kadınlar eliyle nasıl korunduğunu anlatır. İnsanlar başlıklı bölümdeki “Anadolu Lokantaları”, yaşanmış hayatın izleriyle dolu, taşra şehir-kasabalarında çeşitli meslek gruplarındaki insanların hikâyelerini kısa dokunuşlarla verir.

Bağımsızlık Gülü, 1965’te çıkar. “Halka Bakan” başlığı Gökalp’ı hatırlatır. Halk şiirindeki gibi taşlama, ağıtlama, koçaklama, güzelleme bölümlerine ayrılır. Böylece şair, kaynağının halk kültürü olduğunu gösterir. “Raman Ağdı”nda kardeşinin petrol ararken dağda ölmesini anlatır. “Yitik Aile”de bütünüyle bir ailenin başına gelenler, en çok ortaya düşen büyük kıza hayıflanarak verilir. Otobiyografik şiirlerinden “Çaresizlerin Ağdı”nda küçük İsmail’in tedavisi için parası yetmeyen bir ailenin durumu sergilenir. “Demokrasi” şairin halkını ve demokrasiyi sevdiğini belirten bir şiirdir. Anadolu’daki geri kalmışlığını “taş çağında köyler, ölü kasabalar, unutulmuş şehirler” sözlerinde hayıflanarak dile getirir.³¹ Bunlar yüreğini kan ağlatmaktadır. Ama bunların yanı sıra güzel şeyler de olmaktadır. “Biz bugünlere ha deyip gelmedik / ... / Hayatımın ta içinden; şiirin aklın hakkın savaşları” diyerek³² halkının bu uğurda kan döken, inleyen ama sessiz kalan bir halk olduğunu söyler. “Ulusal İmce”de milletçe yapılan hareketlerden bahseder. 1921 Sakarya imcesi, eğitim imcesi, 1941 Köy Enstitüleri imcesinin diriltici gücünü belirtir. Kitabın son şiiri, tanınmış “Bağımsızlık Gülü”nde yediveren bağımsızlık gülünü; Sakarya’nın toprağından, Türkçenin özgür kırlarından, Nazilli

²⁷ Metin Erkal, *Ceyhun Atuf Kansu Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinin Tema Bakımından İncelenmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (yayımlanmamış doktora tezi), Erzurum 1998, s. 72.

²⁸ Ceyhun Atuf Kansu, *a.g.e.*, s. 251.

²⁹ Ceyhun Atuf Kansu, *Bütün Şiirleri*, Haz. Vecihi Timuroğlu, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2023, s. 286.

³⁰ Ceyhun Atuf Kansu, *a.g.e.*, s. 284.

³¹ Ceyhun Atuf Kansu, *a.e.*, s. 402.

³² Ceyhun Atuf Kansu, *a.e.*, s. 402.

basmasından, Türkiyeli çilelerinden derlenen gülü, Mustafa Kemal'in bahçesine koymak gerektiğini ahenkli şekilde, sembolik ifadelerle anlatır.

Kansu'nun en hacimli şiir kitabı *Sakarya Meydan Savaşı*'dir. (1970) Başlıklı tek tek şiirlerle bütünü dokur. Ceyhun Atuf Kansu, yirmi iki gün ve gece süren "melhame-i kübra"yı değişik safhalarıyla anlatmak ister. Geniş freskinde büyük ordu kumandanlarımız, subaylar ve askerlerimiz yerlerini alır. Metin, harp tarihçesinin anlatımıyla destan anlatımı arasında gider gelir. Savaşta bütün ilerleyiş ve geri çekilişleri, bütün stratejik noktaları, orada bulunan şiir kişilerinin tecrübelerini vererek anlatır. Sakarya Savaşı ile ilgili çarpışmalar, coğrafi mekân tasvirleri, devam etmesi veya bitmesi gereken taraflarıyla tarih unsurları esere girer. Şaire göre devam etmesi gereken Yunus, Dede Korkut, Deli Boran'dır. Bitmesi gereken karanlık ortaçağ ve derebeyliktir. Böylece savaşı bir aydınlanma olarak alır. Anadolu'daki dağlar, kayalar, ağaçlar, hayvanlar konuşur, toprağın bizim olduğunu ispat eder. Vatan ampirik şekilde kahramanların duyularına karışır. Sabahattin Eyuboğlu kitapta, toprağın insanlaşıp insanın topraklaştığını söyler.³³ Askerlerimiz sırf döğüşken, sırf adaleden ibaret askerler değildir. Psikolojileri, duyguları, hasret ve arzuları vardır. Vatan sevgisi merkezde, ferdi duygular da bu dairenin etrafında konumlanır. Kitapta sembolik anlamlı üç bölüm bulunur: Kan, ateş ve toprak. 5 Ağustos 1922'de Mustafa Kemal Paşa'nın başkumandan tayin edilmesi büyük sevinçle karşılanır. Bundan biraz önce Maarif Kongresi'ni yapmıştır.³⁴ Asker freski arasında üç kişi, şair anlatıcının öne çıkardığı kahramanlardır: Öğretmen İnegöllü Ali Turan, Kırşehir Çiçekdağlı Halil ve topçu subayı Rizeli Süleyman Asaf. Kansu'nun Anadolu imecesi dediği tekâlif-i milliye ile ortaya canını koyan Mustafa Kemal'e karşılık, halkın neler koyduğu açıklanır: Çarık, çorap, gömlek, patiska, nal, hububat, tuz, şeker, gaz, silah memleketin her yerinden orduya ulaşır. "Biz biliriz yaşamanın kadrini insanca / Var olmaya vatanca dokunmayı biliriz."³⁵

Metinde, Türklerin amaçları vatanlarını savunmak iken Yunanlılar şan-şeref uğruna hareket eder. Kral Konstantin, İmparator 13. Konstantin olma hülyasındadır. Prens Andre gerçek mi hayal mi belli olmayan, Türk zaferi sonunda Sakarya'da boğulan Herakliya adlı bir kadına âşıktır. Papulas düşlerinde, Mustafa Kemal Paşa'nın başkentini ele geçirdiğini görür. Zeytin toplayıcısı bir asker, Küçük Asya'ya medeniyet götürmek iddiasındaki asker düşmanın diğer temsilcileridir. Düşmanın liderlerine karşılık Mustafa Kemal Paşa hem idealist hem realisttir. Harita başında uzun saatler geçirir. Askerleri gibi yıldızların yandığını görür. Ölümü göze alanın yaşamaya en güzel biçimde tapındığına inanır.³⁶

Sakarya nehri etrafında, yüzlerce küçük tepe, dağ ve köyde ileri-geri hareketler olur. Bu mevzilerin bu kadar çok ve çeşitli olması, bu kadar çok el değiştirmesi, savaşın kritik safhalarını işaret etmek içindir. Mevzilerden Mangaldağı ve Türbetepe, uğruna en çok savaşılan tepelerdir. Çaldağı Ankara'ya açılan yol üzerinde olduğu için stratejik öneme sahiptir. Türbetepe kanlı bir gül ödeyerek Türklere kalır.³⁷ Yunanlılar Gökgöz köyüne gelirler. Güzelcekele'nin kayalarında yoğun savaşlar yapılır. Yunanlıların Türkleri yendiği, ilerlediği durumlar olur. Ancak ekmekleri yoktur. Esas karargâhlarından çok uzaklaşmışlardır. Bizim tarafta ise vatan, en can alıcı noktalarıyla kahramanlarımızın iliklerine işlemiştir. Ağacında serinler, kayasını siper edinir, yıldızlarının ışıltılarında dinlenirler. Uğruna savaşta Sakarya toprakları, orada dövüşenleri kendi memleketlerinin coğrafyalarına götürür. Çaldağı savunulurken yahut yeniden ele geçirilmeye çalışırken yurdun bütün dağları, dayanması için doğanlarıyla ona haber yollar. Bu şekilde toprak beşerileşir. Çaldağı uğruna askerden birisi ölür,

³³ Metin Erkal, *Ceyhun Atuf Kansu Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinin Tema Bakımından İncelenmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (yayımlanmamış doktora tezi), Erzurum 1998, s. 39.

³⁴ Mustafa Kemal Paşa'nın Maarif Kongresi'nde konuşması 16 Temmuz 1921'dedir. Toplantı 21 Temmuz'a kadar devam eder.

³⁵ Ceyhun Atuf Kansu, *Bütün Şiirleri*, Haz. Vecihi Timuroğlu, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2023, s. 486.

³⁶ Ceyhun Atuf Kansu, *a.g.e.*, s. 615.

³⁷ Ceyhun Atuf Kansu, *a.e.*, s. 515.

ama yerini bir başkası alır. Issız bozkır toprağı böyle vatan olur.³⁸ Başka önemli mevzi olan Haymana çölüne giden gelmese de geride daha savaşıacak halk vardır. Savaşın en can alıcı anında askerın mermisi bitebilir: Yokluk içinde dövüşenler, “Ha kaptanlar verin İnebolu’dan / Yalınayak kadınlara... Ilgaz dağlarından”³⁹ derler. Mustafa Kemal Paşa’nın “hatt-ı müdafaa yoktur, sath-ı müdafaa vardır, o sath bütün vatanır.” sözleri, şairin söyleminde şu ifadeyi almıştır: Çizgiler yiter / ve başlar toprağı vatan yapan / Halk balının çiçek alanı / Sözlerim sizedir vatandaş askerler / Durabildiğiniz yerde / Tutunabileceğiniz yerde / Dayanacaksınız yeniden”⁴⁰ Başlıca kahramanlardan Süleyman Asaf, Haymana savunulurken vurulur. Topu susar. Halil savaşın sonuna doğru, Sakarya suyunu ilk gördüğünde, Beştepelere’den gelen ateş kuşu ile ölür. Aslı şiiir kişisi Ali Turan zaferin kazanıldığını görür. Üçüncü bölüm ve Toprak’ta Ali Turan, memleketinin geleceğı, okullaşma ve öğrencileriyle ilgili düşler görür. Ancak yüreğinde güneşler taşıyan bu öğretmen, Sarıköy yollarında zehirli sıtmadan ölür. Onu öldüren, Anadolu’da sonraki yıllarda mücadele edilecek şer güçleridir. Kitabın son mısraları Atatürk’le vatan coğrafyasının birleşmesine dairdir: “Gün ıdır tepelerde yeniden görününce / Gazi Mustafa Kemal Paşa”⁴¹ Onun sol tarafındaki yarası da şehitleri düşündükçe acır. Kansu bu kitabında şiiir ve politikayı birleştirmektedir.⁴²

Ceyhun Atuf Kansu’nun hayattayken çıkan son şiiir kitabı *Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü* (1970) şiiirle dünyaya açıldığı, dünyanın çeşitli coğrafyalarında hoşuna giden egzotik manzaralara yer verdiği şiiirlerden oluşur. İdeolojisine uygun görüntülere yer verdiği, mazlum milletler üzerinde durduğu bir kitaptır. Kansu, bir röportaja verdiği cevapta da şiiirinde değişimi olmadığını, insana dönük bir ozanın doğal gelişmesi olduğunu söyler. “Halkam genişledi.” diye özetler.⁴³

Bütün Şiiirleri kitabı dışındaki, öldükten sonra çıkan üç şiiir kitabı çeşitli süreli yayınlarda kalan şiiirlerinin toplanmasıyla oluşur: *Güneş Salkımı, Bir Kasabadan Resimler, Halk Albümü*. Bu kitaplar Muzaffer Uyguner’in çalışmasıyla derlenmiştir. Buradaki şiiirlerde şair, hep yaptığı gibi şiiire “politikanın estetiğini” aksettirir. Sanatındaki her konu, bu üç kitaptaki şiiirine yansır. Milli Mücadele, çocuk sevgisi, fakirlere ilgi, tabiat, yurttaşlık kavramı, hayatından izler, spor, emeğe saygı, başka iklimler, hürriyet-anayasa... Hepsi tek formülde toplanabilir: İnsana sevgi. *Güneş Salkımı*’nda “Kuva-yı Milliye Defteri”ndeki şiiirlerde, isimleri Anadolu mücadelesiyle anılan Hasan Tahsin, Manastırlı Hamdi, Yahya Kaptan, Sütçü İmam, efeler gibi kişilerle, Samsun, Amasya, Erzurum, Sivas, Nasrullah Camii dolayısıyla Kastamonu, Antep, Urfa gibi şehirlerin direnişteki fonksiyonları üzerine şiiirler vardır. Bunlar serbest nazımlı şiiirlerdir. *Bir Kasabadan Resimler*’deki bazı şiiirlerde birtakım ölümlerin vicdanında uyandırdığı akisleri dile getirir. “Çaylar Kuyusu” maden göçüğü altında kalanlara, “Sele Gitmiş Küçük Kıza Ağıt” selden korunmak için iğde ağacına sarılarak ölen Sedef’e acımayla doludur. “Öğretmen İstanbul’u Düşünüyorum”da kasaba öğretmeninın İstanbul hasretini şöyle bitirdiğini görürüz: “Çocuklarıma öğreteceğim / Anadolu’nun İstanbul kadar güzel olduğunu.”⁴⁴ Anadoluculuk ve çocuk sevgisi beraberdir. “Boynum Bükük” şiiirinde Amasyalı çocukların dağlardan toz getirdiğini söyler. Halk, halk kültürü ve demiryolu sevgisi yine söz konusudur. “Bir Cevizin Gölgesinde” tabiat şiiiri gibi görünürken demokrasiye geçer. “Demokrasi teklerin halk olmasıdır / Ve halkın tekler haline gelmesi” der.⁴⁵ “Yurttaşlık Bilgisi”nde “Yurttaş reis oldu mu bir

³⁸ Ceyhun Atuf Kansu, *a.e.*, s. 573.

³⁹ Ceyhun Atuf Kansu, *a.e.*, s. 545.

⁴⁰ Ceyhun Atuf Kansu, *a.e.*, s. 569.

⁴¹ Ceyhun Atuf Kansu, *Bütün Şiiirleri*, Haz. Vecihi Timuroğlu, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2023, s. 682.

⁴² Metin Erkal, *Ceyhun Atuf Kansu Hayatı, Sanatı ve Şiiirlerinin Tema Bakımından İncelenmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (yayımlanmamış doktora tezi), Erzurum 1998, s. 52.

⁴³ Erdost Barışta, “Ekim 74’te Ceyhun Atuf Ağabey ile”, *Türk Dili*, Sayı: 319, Ankara Nisan 1978, s. 304.

⁴⁴ Ceyhun Atuf Kansu, *Bir Kasabadan Resimler*, Haz. Muzaffer Uyguner, Bilgi Yayınevi, Ankara 1991, s. 44.

⁴⁵ Ceyhun Atuf Kansu, *a.g.e.*, s. 104.

tabakada / Bozkır da bizden yanadır.” diyerek demokrasi dersi verir.⁴⁶ “Halk Tarihi”nde onu üç ipliğin, emek, doğa ve insanın dokuduğunu söyler.

Halk Albümü (1954), 1952-1978 arası yayımladığı kitaplarına girmemiş şiirlerden oluşur. Çocuk teması ağırlıktadır.⁴⁷ 1954 tarihli “Çocuğun Gördükleri” şiirinde, kırsal kesimden ama farklı coğrafyalardan iki çocuğu birbiriyle konuşturur. Anadolu topraklarındaki çocuk, Alverez adlı Meksikalı çocuğa sorular sorar. Anadolulu çocuk babasıyla tümseklerde oturur, kır manzaralarını seyreder. Alverez’in babası at yetiştiricisidir, ekonomik şartları kötüdür, hüzünlü şarkılar söyler. Anadolu köylerinde de imkânsızlıkla dair tablolar vardır: Bir kağına hasta taşır. Lokomotif geçer. Şairin iki çocuğun büyümesini hayal etmesiyle şiir biter. “Salucu Köyünden Okula Gidenler”de (1957) yine çocuklara sevgisi söz konusudur. Türkiye, Salucu’dan Necmi’nin gömleğinde kokar. “Erzurumlu İmdat”ta ceviz ağacından düşüp ölen Erzurum göçmeni bir çocuğa duyduğu acıyı dile getirir. “Kamyon Çarpmış Çocuğa Ağıt” yine çocuk ölümüne hayıflanmadır. “Bulgur çorbasının yoksul ambarına / Fakir kilerine doymamışlığın / Alfabeyi, tebeşir tozunu, kara tahtayı / Gezdiren eski okul önlüğüne ağıt.”⁴⁸ İnsan sevgisini “İnsana Çıkmak”ta anlatır. Apartman kapısından, köy evinden, istasyondan, ekin anızından insana çıkar. Kerem ile Aslı’nın, Ferhat ile Şirin’in hikâyelerini şiirleştirir.⁴⁹ “Ayaş Yolunda” süslü bir tabiat tasviriyle başlar. Sonra bir mahkûmun tasvirine evrilir.⁵⁰ “Türkçenin Gözleri” ilgi çekici bir şiirdir. “Isınıyoruz Türkçenin dağ ateşinde” mısraıyla bu dilin halkın dili olduğunu söylemek ister.⁵¹ “Halk Ana” adlı, başlığını Sabahattin Eyuboğlu dağarcığından aldığını sandığım şiirinde yine tabiat-insan birleşimine yer verir. Sabahattin Kudret Aksal’ın dediği gibi somut imgelere yaslanmış şiirlerinde halkın soyut kokusu duyulur.⁵² Bu soyutluğun halkçılık, halk mistisizmi, insan sevgisi, emeğe saygı olduğunu söylemek mümkündür.

Atatürk ve Cumhuriyet Konulu Nesirleri

Edebiyatımızda hekim şair olarak tanınan Ceyhun Atuf Kansu’nun, Atatürk, Millî Mücadele ve Cumhuriyet ile ilgili nesir kitapları vardır. *Ya Bağımsızlık ya Ölüm* (1964), *Atatürkçü Olmak* (1966), *Atatürk ve Kurtuluş Savaşı* (1969), *Halk Önderi Atatürk* (1972), *Cumhuriyet Bayrağı Altında* (1973), *Cumhuriyet Ağacı* (1973), *Söylevi Okurken* (1996) kısmen konumuzu içine alan *Balım Kız Dalım Oğul* (1971) gibi kitaplar yayınladı. *Ya Bağımsızlık ya Ölüm’e* (1964) siyasi bir deneme kitabı demek mümkündür. Atatürk’ün formülünü öz Türkçeyle başlık olarak alır. Atatürk’ü anlatan kitap, yazarının bağımsızlık andı içmesiyle son bulur. Kansu, Atatürk’ün çocukluğundan itibaren bağımsızlığa boyun eğmeyen karakterinden, mücadelesini onun üzerine kurduğundan söz eder. Savaşı ile sonraki inkılap hareketlerinin temeli bağımsızlık fikrine dayanmaktadır. 1919 ilk adımından sonra sesinin, kurtuluşu isteyen ama gelenekçi olan Anadolu halk sesinin üstünde, bağımsızlık uğruna devrime dayanan bir ses olduğunu vurgular. Bağımsızlığa aldırmayan bir devlete, sonra sömürgecilere, nihayet devleti ve toplumu bağımlılık uçurumuna atan orta çağa başkaldırdığını belirtir. Fransız ve Bolşevik ihtilallerinin dünyayı değiştireci yönleri üzerinde durur. Bizdeki ihtilalin ulusal bağımsızlık ilkesine dayandığını açıklar. Bu tek ilkenin dallarını sayar: Ulusçuluk, cumhuriyetçilik, halkçılık, laiklik, devletçilik. Nihayet bütün değişim-dönüşümleri toplama, uygulama, bir süreç olarak alma olgusuna “devrimcilik” deneceğini belirtir. Çoğul olarak Atatürk devrimleri

⁴⁶ Ceyhun Atuf Kansu, *a.e.*, s. 138.

⁴⁷ Mustafa Aydemir, “Ceyhun Atuf Kansu’nun Şiir Sanatı ve Şiirinde Çocuk”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 51, Erzurum 2014, s. 225.

⁴⁸ Ceyhun Atuf Kansu, *Halk Albümü*, Haz. Muzaffer Uyguner, Bilgi Yayınevi, Ankara 1994, s. 105.

⁴⁹ Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin aşk hikâyesinin boyutlarını aşarak, sosyal-siyasi boyutlara getirilerek *Halk Albümü* kitabındaki şiirlerin dokusuna da yayılır.

⁵⁰ Mehmet Kaplan, *Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1975, s. 148-149.

⁵¹ Ceyhun Atuf Kansu, *Halk Albümü*, Haz. Muzaffer Uyguner, Bilgi Yayınevi, Ankara 1994, s. 165.

⁵² Sabahattin Kudret Aksal, “Ceyhun Atuf Kansu”, *Türk Dili*, Sayı: 320, Ankara Mayıs 1978, s. 441.

olmadığını, bu saydıklarının tek bağımsızlık devriminin dalları olduğunu söyler. Türk tarihinde yüzyıllar sonra halkın devleti kurulmuştur. Sadece “halk devleti, halk adına halk için bağımsızlığın temellerini örebilir, ortaçağı, sömürge koşullarını yıkabilir.” şeklinde bir söylem geliştirir.⁵³ Kansu, Batıya karşı Batılı olmanın anlamı üzerinde durur. Batının 14. yüzyıllara dayanan aydınlığını almalı, hümanizmasını, akılcılığını / bilimciliğini almalı, ancak onun gibi sömürgeci/kapitalci hareket etmemelidir. 20. yüzyılda Endonezya, Çin, Hindistan, Tunus, Cezayir Türkiye örneğini izlemişlerdir.⁵⁴ Bu Türkiye Cumhuriyeti’nin dünyaya örnek olması demektir.

Atatürkçü Olmak (1966) *Vatan* gazetesindeki yazılarından derlenmiştir. Bu yazılarda halkevleri, köy enstitüleri, Ankara’nın meseleleri üzerinde durur. Ona göre köy enstitüleri akan devrimin, halkın uyanışına çözüm arayan yeni bir kurumudur. İş ve hayat eğitimidir.⁵⁵ Ankara’yı hem Millî Mücadele merkezi hem beş yüz yıl önce Ahilerin halka ve emeğe dayanan merkezi olarak yüceltir.⁵⁶ Osmanlılığın ilk temelini de ahilik halkçı felsefesine yaslandığını iddia eder. Atatürk savaş ve sonrasında hep halk gülü koklamıştır.⁵⁷ Ancak zamanla Ankara değişir, Yenişehir halk ile devlet arasına girer. 1940’lardan sonra Altındağ semti kurulunca Ankara gecekonduyla karşılaşır. Kansu 1947 yıllarında orada bir klinik açtığında devrimi halka bağlamaktan başka isteği yoktur. Sonra gecekondu problemi büyür. Kansu, gerçeğin Altındağ’da olduğunu yazar.⁵⁸ Oradaki halk, Kurtuluş Savaşı’nın ilkelerinin “toplumsal adalet” sistemine dönmesini bekler. Böylece savaşla sonraki barış döneminin aynı ilkelerde birleşmesini ister. Bu kitabındaki yazılarda Kansu, aksini şiddetle reddeden bir Atatürk polemikçisi olarak görünür.

Atatürk ve Kurtuluş Savaşı (1969) yirmi altı denemeden meydana gelir. Kitabı, Samsun’a çıkışın 50. yıldönümünde “dumanı hâlâ tüten Türk Kurtuluş Savaşı’nın mayası, adı güzel Türk halkına” ithaf eder. Atatürk’ün bildiğimiz savaş tarihini verir. Kitabın önsözünde yazar gibi değil anlatıcı gibi olduğunu söyler. Anlatıcılığı halk hikâyecisi, meddah anlatıcısı edasındadır. Söyleyişinden bir örnek: “Durun hele kardaşlar, İstanbul elden gitmeylen, Türk, dünyadan silinecek sanman.”⁵⁹ Savaşları anlatırken, halkın ruhunu Anadolu coğrafî gerçekleriyle beraber anlamaya çalıştığı görülür. Bu savaşların geçtiği yerleri dolaşmıştır. “Bu halkı tanıyan, ulusun gerçek gücünü tanır” der.⁶⁰ Yaşama savaşının durmayacağına inancı vardır. Kurtuluş Savaşı söyleminde, halk kuvvetlerinin ordu haline gelişi üzerinde dikkatle durur. “Bu çekirdek, tam bir düzen toprağında beslenip büyütülerek ulusal ordu haline getirilecek” sözleriyle hareketi vurgular.⁶¹ Karaisalı İmdat Çavuş diye savaş şahidi bir halk adamı yaratır. Türk halkının İnebolu’dan yaptığı silah sevkiyatı, İmdat Çavuş gibiler cepheye silah-mermi beklediği içindir. İmdat Çavuşların yaptığı Kurtuluş Savaşı’nda, halkın savunma gücünü vatan-memleket sevgisine bağlar.⁶² Sakarya Savaşı’na hazırlıkları Anadolu imecesi olarak alması bu kitapla başlayıp *Sakarya Meydan Savaşı* şiir kitabında devam eder. Sonra bu kitaba sokacağı şiirlerden alıntılar yapar. Gazi’nin hatt, sath, vatan sözlerinin geçtiği emrini, İmdat Çavuş’a yorumlar: “Senin vatanın, savunduğun çizgi değildir. Koca bir bahçedir ve uçsuz bucaksız bir topraktır ki, her yerinde durup direneceksin ve de her karış toprağına kanını akıta akıta savaşacaksın.”⁶³ Gaziantep direnişi, Ergenekon destanı, savaşta Türk zanaatçıların çalışmaları, Atatürk’ün

⁵³ Ceyhun Atuf Kansu, *Ya Bağımsızlık ya Ölüm*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1997, s. 105.

⁵⁴ Ceyhun Atuf Kansu, *a.g.e.* s. 114.

⁵⁵ Ceyhun Atuf Kansu, *Atatürkçü Olmak*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2007, s. 124.

⁵⁶ Ceyhun Atuf Kansu, *a.g.e.*, s. 131.

⁵⁷ Ceyhun Atuf Kansu, *a.e.*, s. 144.

⁵⁸ Ceyhun Atuf Kansu, *Atatürkçü Olmak*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2007, s. 154.

⁵⁹ Ceyhun Atuf Kansu, *Atatürk ve Kurtuluş Savaşı*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2009, s. 55.

⁶⁰ Ceyhun Atuf Kansu, *a.g.e.*, s. 53.

⁶¹ Ceyhun Atuf Kansu, *a.e.*, s. 63.

⁶² Ceyhun Atuf Kansu, *a.e.*, s. 72.

⁶³ Ceyhun Atuf Kansu, *a.e.*, s. 86.

yokluklarda halka güvenmesi gibi mimarı halk ile liderinin birleşmesi olan hususlar esere girer. Kocatepe'yi anlatırken şu karşılaştırmayı yapar: “Yunan ordusu, arkası dünyanın yıkılmaz çelik fabrikalarına dayandığından çok üstündü. Ne var ki, Türk ordusu da bir halk ordusuydu, dünyanın en güzel, en işlek, en eski silahına dayanıyordu ki, bu yurdunu kurtarmak isteyen halkın kendisi idi.”⁶⁴ Bu sözler Kansu'nun halkçılığını da verir. Barış, Cumhuriyet, devrimlerden sonra, İmdat Çavuş'un ailesine kavuşması ve o ailedekilerin yıllar geçtikçe yaş alması ile metin biter. Kansu kitabında Mehmet Emin, Yahya Kemal, Behçet Kemal, Fazıl Hüsnü, Kemalettin Kâmi, Âşık Veysel'in şiirlerinden, kendi şiirlerinden alıntılar yapar.

Halk Önderi Atatürk (1972)'te Ceyhun Atuf Kansu kendi ifadesiyle, çeşitli resimleriyle Atatürk albümü açar. Kişiliğini verir. O'nun II. Meşrutiyet'i halka inemeyen bir hareket olarak gördüğünü aktarır.⁶⁵ Kansu'ya göre Atatürk Anadolu'ya, “orada halk vardı” inancıyla geçmiştir. Yazar, “her sayrılığın iyileştiricisi Anadolu, her umutsuzluğun şifa verici çeşmesi Anadolu.”⁶⁶ diye savaşın icra yerini yüceltir. Bu, Cumhuriyet'in başlangıç yılları edebiyatında çok rastlanan bir tespittir. Kansu, Mustafa Kemal'in kar üstünde uyuyan resmini “derinden derine Anadolu halkının yüreğini dinliyor.” sözleriyle yorumlar.⁶⁷ Yine onun askere “her zaferin mayası sendedir” sözünü⁶⁸ Sakarya Savaşı'ndan sonra söylediğinin altını çizer. Ankara'nın, ezilmiş ulusları ümitlendirdiğini anlatır. Oğuz Kağan'ın oğullarına ok atmasına benzer hareketi Mustafa Kemal halkın arasına girmekle, halkı ikna etmekle gerçekleştirmiştir. “Bir değişimi başlatmadan, bir dönüşümü gerçekleştirmeden önce halka gidiyor, yol bel aşıyor, bu değişimin gereğini halka açık açık anlatıyor, (...) halkı inandırmaya çalışıyor.” diyerek halkçılığını vurgular.⁶⁹ Ekonomik, kültürel, sosyal değişimler yaparak halk evladını yurttaş kimliğiyle tanınması üzerinde önemle durur. Şiirindeki gibi “Atatürk'ün tüm çabası, insanların Cumhuriyet bayrağı altında vatandaşlar, yurttaşlar gibi özgür, eşit yaşamaları idi” diyerek demokrasi anlayışını verir.⁷⁰ Atatürk'ün ölümünü Veysel'in, Âşık Ömer'in (Behçet Kemal Çağlar) mısralarıyla aktarır.

Cumhuriyet Ağacı (1973) kitabında yazar kendi konuşmaz, fiktif Duran Alıç adlı öğretmeni konuşturur. On kapıdan oluşmuş (kapı kelimesini bab/bölüm adı yerine kullandığı gibi masallardaki iç içe açılan kapılar olarak kullanmış olabilir.) kitapta bir halk çocuğuna Millî Mücadele ve Cumhuriyet'in kazanımlarını anlattırır. Öğretmen Duran Alıç, 1923'te doğar. Duran Alıç'ın savaşa katılan köylü babası ağzından, Kurtuluş Savaşı'nın, sırf kendi kendileri için vuruşma demek olduğu anlatılır.⁷¹ Savaş biter, devlet kurulur. Duran, Cumhuriyet'in Ankara'da ilan edilmesinin hem devlet nezdinde hem halk demek olan babasının gözünde nasıl yansıdığını gösterir. 6. Kapı'da Cumhuriyet'in eğitim seferberliğinden bahseder. Duran iyi köy öğretmenlerinin elinde okumuştur. “Cumhuriyetin uygarlık yolunda bizleri dal ettiler, içimizi gül ettiler”⁷² Memleketin demir ağlarla donanması, bunu bizzat kendimiz için yapmamızdaki halkçılık hususlarını dile getirir. Duran Alıç, Cumhuriyet'in onuncu yılı kutlamalarını anlatırken coşkunluğuna yaşanmışlığı katar. 9. Kapı'da Atatürk'ün Türkiye'nin sahibi ve efendisinin köylüler olduğuna dair söylemi geçer. Söylemin açılımında, onların gerçek üreticiler oldukları üzerinde durur. “Mustafa Kemal Paşa'nın açtığı halk yönetimi yolu, halkın yüzünü güneşe çevirecekti.” sözleriyle, “günebakan” çiçeği sembolünü bir tutar. Son kapıda Kansu, Cumhuriyet ağacını bakım isteyen bir ağaç olarak gösterir. “Onu sevgilerimizle, emeklerimizle sulamalıyız, değişim korusunun usta bahçıvanları, bakıcıları gibi kuruyan,

⁶⁴ Ceyhun Atuf Kansu, *a.e.*, s. 112.

⁶⁵ Ceyhun Atuf Kansu, *Halk Önderi Atatürk*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1997, s. 18.

⁶⁶ Ceyhun Atuf Kansu, *a.g.e.*, s. 26.

⁶⁷ Ceyhun Atuf Kansu, *Halk Önderi Atatürk*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1997, s. 38.

⁶⁸ Ceyhun Atuf Kansu, *a.g.e.*, s. 40.

⁶⁹ Ceyhun Atuf Kansu, *a.e.*, s. 57.

⁷⁰ Ceyhun Atuf Kansu, *a.e.*, s. 69.

⁷¹ Ceyhun Atuf Kansu, *Cumhuriyet Ağacı*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1997, s. 27.

⁷² Ceyhun Atuf Kansu, *a.g.e.*, s. 39.

eskiyen dalları düşüncenin ilerlemenin özeniyle budamalıyız. Yeni dallara yeni yapraklar katmalıyız.” diyerek⁷³ tabiattan benzetmeler alır. Cumhuriyet nesillerini birer bahçıvan olarak değerlendirir. Bahçe-bahçıvan metaforu, Aydemir’in *Suyu Arayan Adam* biyografisinde de vardır.

Söylevi Okurken, onun Atatürk’ün *Nutuk*’una verdiği adla bu eseri, söylev-demeçleri hakkındaki yorumlarını içine alır. Bu kitabı kendi oluşturmamış, 1996’da ölümünden on sekiz yıl sonra bu yazılarının bütün olduğunu düşünen Muzaffer Uyguner Bilgi Yayınevi’nce derlemeyi yapmıştır. Kitaba giren yazıların büyük kısmı *İlgaz* dergisinde yayımlanmıştır. Ceyhun Atuf Kansu’nun öteki kitaplarında olan temel yön, Atatürk ve eserine sadakat bu kitapta da vardır. Okurken tarihi yapan ve yazan adam hakkında düşündüklerini yansıtır. Millî Mücadele safhalarına dair *Nutuk*’ta söylenenleri içselleştirerek okuyucuya aktarır. Burada birkaç yazısındaki görüşleri üzerinde duracağım. “Dram Kaynağı Olarak Söylev” yazısında, Orhan Asena’nın *16 Mart 1920*, Özdemir Nutku’nun *Söylev*, Nazım Hikmet’in *Kuva-yı Milliye Destanı* kitaplarında, *Söylev*’deki yoğun dramatik hallere dikkat ettiklerini belirtir. Yazar *Söylev*’in dramatik kabartmalarını sayar. Kansu’nun içinde, yazamadığı “Atatürk Dramatigi”ni yazma arzusu tüter.⁷⁴ “Yalnız Savaşçılar” yazısında, Kemal Tahir’in romanından ilhamla yorgun savaşçıları, Atatürk’ün nasıl dev bir enerjiyle savaşa sürdüğünü ele alır. “Kurtuluş Savaşı ve Devrim” yazısında Atatürk’ün Hint ve Çin’de açtığı bağımsızlık rüzgârından söz eder. Atatürk’ün başlattığı değişim, Batıya yenilmiş Doğu halklarının “Batılı evrensel, insancı değerlerle” Batıya karşı çıkmalarının savaşıdır.⁷⁵ “Anadolu” yazısında Mustafa Kemal için bu kelimenin önceliğini vurgular. “Anadolu halkının yaşama içgüdüğü, yaşanmış yüzyıllardan gelme dil⁷⁶ ve yurt bağı idi.” sözleriyle direnç noktasını vurgular.⁷⁷ Savaş ertesi Mustafa Kemal’in gündemine giren Anadolu hareketinin özü, defalarca üzerinde durduğu gibi, ata yurdu Anadolu’nun tarihsel geriliğini yenmeye yöneliktir. 1970’li yıllar Anadolu’sunun eksikleri, *Atatürkçü Olmak* kitabındaki Ankara’nın gecekondu durumu gibi yazara üzüntü verir. “Dar Açı” yazısında dar açının karanlıklara karşı çıkma gücünü bulamamak olduğunu söyler. Yazarın *Söylev*’den öğrendiği ilk ders, her güzel işin karanlık, boğucu, baskılı dar açıdan kurtulmayla başladığını anlamasına dairdir.⁷⁸ Böylece geniş açılara açılmanın tadı üzerinde durur. Mustafa Kemal’in devrim yönteminin yavaş yavaş değil, ama sıra sıra olduğunu söyler.⁷⁹ *Söylevin* günümüze düşen bir ışığı vardır. Günümüzün birçok çaprazını, bugün bile bu ışık aydınlığa çıkartmaktadır.⁸⁰ Kansu’nun Atatürk hakkında söylediklerinin beylik, törensel sözler olmadığı, meselenin derinine indiği daha önce söylenmişti.⁸¹ Atatürk ve yaptıkları hakkında tekrara düşmesi biteviyelik çizgisinde bulunmasından çok, meselenin önemini belirtmek ihtiyacından doğar.

Balım Kız Dalım Oğul radyo konuşmalarından kitaba döndürülmüş bir metindir. (1971) Ahenkli, coşkulu bir söyleyişle tarihte Selçuklu’nun Malazgirt Savaşı ardından Anadolu’ya girişi, Osmanlı’nın kuruluşu, Yunus Emre gibi Anadolu erenlerinin yaşayışı gibi hususlardan bahseder. Anadolu’nun değişik yönlerine dair yaşantıları motif yapar. Metinlerde Türkiye’nin çeşitli mekânları hakkında önce coğrafi bilgiler verir. İklimi, bitki örtüsü, coğrafi unsurlarını

⁷³ Ceyhun Atuf Kansu, *a.e.*, s. 61.

⁷⁴ Ceyhun Atuf Kansu, *Söylevi Okurken*, Haz. Muzaffer Uyguner, Bilgi Yayınevi, Ankara 1996, s. 124.

⁷⁵ Ceyhun Atuf Kansu, *a.g.e.*, s. 131.

⁷⁶ Türkçe hakkında *Sakarya Meydan Savaşı* kitabında şu güzel mısraları yazar: “Bir de sizin bahçeniz var / Türkçenin güllerinden renk renk / Çok durmadan hevenklerini sarkıtan / Yaşamının ve dayanmanın / Sözlüğü güzel Türkçe!.. / Türkçe... Türkçe... Türkçe / Bilecik ayvası gibi kokulu Türkçe” (*Bütün Şiirleri*, s. 492)

⁷⁷ Ceyhun Atuf Kansu, *Söylevi Okurken*, Haz. Muzaffer Uyguner, Bilgi Yayınevi, Ankara 1996, s. 133.

⁷⁸ Ceyhun Atuf Kansu, *a.g.e.*, s. 106.

⁷⁹ Ceyhun Atuf Kansu, *a.e.*, s. 171.

⁸⁰ Ceyhun Atuf Kansu, *a.e.*, s. 217.

⁸¹ Metin Erkal, *Ceyhun Atuf Kansu Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinin Tema Bakımından İncelenmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (yayımlanmamış doktora tezi), Erzurum 1998, s. 76.

tasvir eder. Sonra o mekânların tarihlerine, kültür tarihlerine ve hemşehrilerine gider. Muş, Erzurum, Sivas, Konya, İznik, Bursa şehirleri üzerinde durur. Kurtuluş Savaşı ve Türkiye Cumhuriyeti söylemi bu kitapta azalmakla birlikte yine vardır. Türklerin gelmesinden önceki antik dönem Anadolu da yazarın ilgi alanına girer. İzmir’i anlatırken Tales, Homeros gibi antik Yunan-Anadolu yazarları-bilgelerinden söz eder. Etilere-Frigyalılara ait medeniyet unsurları da bu panoramanın içindedir. Şiirlerinde çok işlediği “Demiryolu”nu aynı adlı yazısında ele alır. Yurdun bütün demiryollarını sayar hem Millî Mücadele’deki hizmetlerinden, hem Cumhuriyet sonrasındaki gelişiminden bahseder. “Bozkırın büyük ıssızlığında, kara lokomotif çıplak tepeleri, karlı tepeleri, yalın ayaklı toprağı ve de ölümü göre göre yurdun bir yanını öbür yanına taşımaktadır” der.⁸²

Sonuç

Bu memleketçi şair, kendisine koyulan adla bu “Kalpaksız Kuvvacı”,⁸³ halkının âşığı, Atatürk ve devrimlerinin yorulmaz bir savunucusudur. Hayatı eserini, eseri hayatını aksettirir. Melih Cevdet Anday’ın Kansu’nun bir Cumhuriyet hamlesi olarak Anadolu’ya gidişiyile ilgili, “O zaman arkadaşları onun ardından şaşırarak bakmıştık, çünkü ülküler ancak büyük kentlerde yaşanır sanılıyordu.”⁸⁴ ifadesi, Kansu’nun etrafını aşan bir idealizme sahip olduğunu gösterir. Cemal Süreya’nın “Ceyhun Atuf Kansu” şiiri onun karakterini, eserini, sembollerini özetler:

“Hekim / Avcunun içinde mevsimin yüreği / Dost / Sözleri ‘soğan kadar şirin’ / Ses / Buğdayın gülün sesi değil, onların kendisi / Kızkardeş / Anadolu’nun küçük kızkardeşi / Ağabey / Sahi ne kadar da uzun paltosu / Öğretmen / Sevgi öğretmeni / Şair / Kalemî işaret parmağı ve orta parmak arasında / Alçakgönüllü / Koparmıştı saatinin akrebini / Deli / Çocukların delisi yıldız delisi / Ezgi / El ayasından oval ezgi / Sözcük / Ağzından değirmi sözlük / Kırmızı / Kızamık ve gelincik / Mavi / Su ve gök ögesi / Kansu / Kan ve su / Atardamar kanı / Kaynak suyu”⁸⁵

Kaynaklar

- AKSAL, Sabahattin Kudret, “Ceyhun Atuf Kansu”, *Türk Dili* 320, Ankara Mayıs 1978, s. 440-441.
- ANDAY, Melih Cevdet, *Gökyüzü Haritası Toplu Yazıları 3*, Haz. Sevgül Sönmez, Everest Yayınları, İstanbul 2012.
- ASİLTÜRK, Bâki, *Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri*, İkaros Yayınları, İstanbul 2021.
- AYDEMİR, Mustafa, “Ceyhun Atuf Kansu’nun Şiir Sanatı ve Şiirinde Çocuk”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 51, Erzurum 2014, s. 211-228.
- DOĞAN, Mehmet H., “Ceyhun Atuf Kansu’nun Yanık Hava’sı”, *Varlık*, Sayı: 1086, İstanbul 1998, s. 20-21.
- ENGİNÜN, İnci, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2007.
- ERDOST, Barışta, “Ekim 74’te Ceyhun Atuf Ağabey’le”, *Türk Dili*, Sayı: 319, Ankara Nisan 1978, s. 303-304.
- ERKAL, Metin, *Ceyhun Atuf Kansu Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinin Tema Bakımından İncelenmesi*, Erzurum Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü basılmamış doktora tezi, Erzurum, 1998.
- KANSU, Ceyhun Atuf, *Ya Bağımsızlık ya Ölüm*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1997.
- *Atatürkçü Olmak*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2007.

⁸² Ceyhun Atuf Kansu, *Balım Kız Dalım Oğul*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2021, s. 149.

⁸³ Mustafa Şerif Onaran, “Kalpaksız Kuvvacı Ceyhun Atuf Kansu”, *Varlık*, Sayı: 1126, İstanbul Temmuz 2001, s. 30.

⁸⁴ Melih Cevdet Anday, *a.g.e.* s. 234.

⁸⁵ Cemal Süreya, “Ceyhun Atuf Kansu Ceyhun Atuf Kansu, Ceyhun Atuf Kansu”, *Sevda Sözleri Bütün Şiirleri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999, s. 440-441.

- *Atatürk ve Kurtuluş Savaşı*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2009.
- *Halk Önderi Atatürk*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1997.
- *Cumhuriyet Bayrağı Altında Yaşam Öykümde Devrim*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1998.
- *Cumhuriyet Ağacı*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1997.
- *Söylevi Okurken*, Haz. Muzaffer Uyguner, Ankara: Bilgi Yayınevi, Ankara 1996.
- *Balım Kız Dalım Oğul*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2021.
- *Bütün Şiirleri*, Haz. Vecihi Timuroğlu, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2023.
- Güneş Salkımı, Haz. Muzaffer Uyguner, Bilgi Yayınevi, Ankara 1991.
- *Bir Kasabadan Resimler*, Haz. Muzaffer Uyguner, Bilgi Yayınevi, Ankara 1991.
- *Halk Albümü*, Derleyen: Muzaffer Uyguner, Bilgi Yayınevi, Ankara 1994.
- KAPLAN, Mehmet, "Ceyhun Atuf Kansu", *Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1975.
- ONARAN, Mustafa Şerif, "Dedem Kansu", *Türk Dili*, Sayı: 319, Ankara Nisan 1978, s. 288.
- "Kalpaksız Kuvvacı Ceyhun Atuf Kansu", *Varlık*, Sayı: 1126, İstanbul Temmuz 2001, s. 30-33.
- ÖZDEMİR, Emin, "Sevginin Ezgicisi", *Türk Dili*, Sayı: 319, Ankara Nisan 1978, s. 295.
- SÜREYA, Cemal, "Ceyhun Atuf Kansu Ceyhun Atuf Kansu Ceyhun Atuf Kansu", *Sevda Sözleri Bütün Şiirleri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999.
- TARUS, İlhan, *Uzun Atlama Bir Endüstrileşmenin Romanı*, H₂O Yayınları, İstanbul 2018.

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

Etik Kurul Belgesi/Ethics Committee Approval: Makale, Etik Kurul Belgesi gerektirmemektedir./Article does not require an Ethics Committee Approval.

Destek ve Teşekkür / Support and Acknowledgment: Bu yazıyı yazma fikrini Prof. Dr. İnci Enginün'den aldım. Kendisine teşekkür ederim./ I got the idea to write this article from Prof. Dr. İnci Enginün. I would like to thank her.

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / There is no potential conflict of interest for the authors regarding the research, authorship or publication of this article.

Yazarın Notu / Author's Note: Bu makale, daha önce Marmara Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi tarafından 24 Ekim 2023'te Bilim ve Kültür Günleri kapsamında düzenlenen "Ulusal Sosyal Bilimler ve Türk Kültürü Sempozyumu"nda bildiri olarak sunulmuştur../ This article was previously presented as a paper at the "National Symposium on Social Sciences and Turkish Culture" organized by Marmara University Faculty of Humanities and Social Sciences within the scope of Science and Culture Days on October 24-26, 2023.